

A hetedik-hónapi mozgalom elindulása Exeterben

I. A Főpap kijön és megáldja a népet

1844. augusztus 12-én öt napos tábori összejövetel kezdődött Exeterben, néhány mérföldre East Kingston-tól, ahol csak két évvel korábban tartották az első millerita tábori összejövetelt az Egyesült Államokban. Ez az Exeter-i összejövetel elég népes volt, mintegy 3-4.000 hallgatóval. A résztvevők „különböző és távoli helyekről” – északról, keletről, délről és nyugatról – érkeztek, hogy újra tanulmányozzák hitük bizonyítékait.¹ Mások „új világosság” reményében jöttek el. Valóban itt történt, hogy új felfogás és új meggyőződés kezdte megragadni a millerietákat, mely bizonytalan hozzáállásukat intenzív várakozássá változtatta. Kezdték hinni, hogy Krisztus a mi mennyei Főpapunk a közelgő október 22-én² kilép a mennyei Szentek Szentjéből, hogy megáldja várakozó népét második eljövetelekor. És az Exeter-i táborból egy keresztes hadjárat buzgalmával indult ki az egész mozgalom legcsodálatosabb kifejlődése.

Mindnyájan azt hitték, hogy április óta „várakozási” vagy „szunnyadási” időben éltek, „1843” lezárulása után. De bizonytalanság és fokozott várakozás állapotában voltak. Az Exeter-i táborban tartott összejövetel egyik nap különösen unalmas volt. Az érdeklődés elmaradt, az idő ólomlábakon járt. Tehetséges férfiak anélkül tartottak előadásokat, hogy valami újat vagy frisset adtak volna elő **(811)** és az ismétlődő próféciaák olyan ismerősek voltak fülüknek, mint az ábécé. Következésképpen kevés hatással voltak és a hallgatóság nyugtalan lett. Joseph Bates, aki éppen ebben az órában beszélt, igyekezett erősíteni bizalmukat és Isten ígéreteibe vetett hitük fenntartását.³ Megpróbálta erőltetett módon felsorakoztatni a jól ismert bizonyítékokat, hogy a késlekedés csak hitük próbára tétele, hogy Krisztus biztosan eljön, ne veszítsék el bizalmukat ígéreteiben, és hasonlókat. De kevés eredménnyel.

Hirtelen egy férfi érkezett a táborba lóháton. Samuel Sheffield Snow volt az. Leszállt lováról, és leült hűga, Mrs. John Couch adventista prédikátor felesége mellé, aki a nagy sátort betöltő tömeg szélén ült. Megpróbálta halkan elmondani meggyőződését arról, hogy mi az oka az Úr

késlekedésének, és meggyőzően adta elő Krisztusnak 1844 *őszén*, az Engesztelés napján való eljövételét. Az asszony szívét felvillanyozta az elsugdosott üzenet. Képtelen volt csendben maradni, hirtelen felállt, és csengő hangon szólt Bates-hez, aki akkor beszélt a pódiumon:

„Túl késő van ahhoz, hogy ezekkel az igazságokkal töltsük az időt, amelyeket oly jól ismerünk, és amelyek áldottak voltak számunkra a múltban, és elvégezték munkájukat a maguk idején.”⁴

Majd komolyan azt mondta, „Itt van egy férfi, aki Istentől hozott üzenetet.” Megdöbbenő pillanat volt ez. Az előadó szünetet tartott. És ő rendíthetetlen hangon folytatta, melyet az egész gyülekezet hallhatott:

„Már túl késő van ahhoz testvéreim, hogy az értékes időt azzal töltsük, amivel az összejövetel kezdődött. Az idő rövid. Az Úrnak olyan szolgálói vannak itt jelen, akik a kellő pillanatban megfelelő eledelt adnak az Ő háza népének. Hadd szóljanak ők, és hadd hallják őket az emberek. 'Ímhol jó a vőlegény, menjetek elébe.'”⁵

Majd Bates válaszolt „Hadd jöjjön **(812)** és adja át az üzenetét”, és leült, hogy meghallgassa, mit fog mondani. A légkör feszült volt a várakozástól amint Snow előre ment a szószékhez. Halkan, de hatásosan kezdte bemutatni meggyőződését, és bizonyítékait felsorolni. Ahogy beszédében előrehaladt, az egész tábor felvillanyozta, mind a lelkészeket, mind a hallgatókat. Logikus érvelése meggyőző volt, és következtetései kikerülhetetleneknek látszottak. Meggyőződés söpört végig az egész gyülekezeten, melyet határozott felkérés követett. Az idő rövid volt, és fel kell készülniük az Úr eljövetelére! Bates maga is azzal a várakozással jött el az összejövetelre, hogy világosságot nyerjenek, mely nagyobb lendületet adna üzenetüknek.⁶ Ez volt Bates feljegyzése, amint azt 1847-ben írásba foglalta:

„Egészen biztosan világosságot nyertünk itt; és amikor az összejövetel befejeződött, New Hampshire gránit hegyei visszhangozták a hatalmas kiáltást, *Ímhol jó a vőlegény, menjetek elébe!* És ahogy a postakocsik és vonatok szétgördültek a különböző államokba, városokba és falvakba New England-ban, a dübörgő kiáltást még mindig tisztán lehetett hallani „Ímhol jó a vőlegény! Krisztus jön a hetedik hónap tizedik napján! Az idő rövid, készüljetek fel! Készüljetek fel!”⁷

Egy csodálatos mozgalom indult meg azon a tikkasztó napon, amit semmi meg nem állíthatott. Habár az idősebb vezetők eleinte lassan fogadták ezt el, a mozgalom gyorsan végig söpört az összes kisebb világosságot támogatók felett. Felgyorsította a mozgalom ütemét, és mind a gondolkodást, mind a tevékenységet megélénkítette. Ez arra volt hivatva, hogy a millerizmust gyors és drámai csúcspontjára lendítse, amerre csak elterjedt a mozgalom.

Az *Advent Hírnök (Advent Herald)*, eleinte vonakodott elfogadni a bizonyítékokat, és csupán szűkszavúan jelentette:

„Snow atyafi nagy erővel beszélt az *időről* (1844. október 22.), és komoly kutatásról tett biznyságot bizonyítékainak felsorolásakor, melyek nézetei szerint pontosan a zsidó szent év hetedik hónapjának tizedik napjára mutatnak, mint az Úr eljövételének napjára!”⁸

De később, visszatekintve a múltba a szerkesztő leírja a végzetes Exeteri tábort, és az idő üzenetét, mely onnan sebesen áterjedt **(813)** az ország minden advent társulatára.” Majd hozzáteszi:

„Eleinte a meghatározott időpontot általánosan elleneztek; de úgy tűnt, egy ellenállhatatlan hatalom vesz részt az ő kijelentésében, mely mindent félresöpört az útjából. Egy tornádó sebességével száguldott végig az országon, és szinte egy időben érte el a szíveket a különböző és a távoli helyeken, és oly módon, mely szerint arra lehetett gondolni, hogy feltétlenül jelen volt az Isten abban. . . .

„Az adventista előadók voltak az utolsók, akik magukévá tették ezeket nézeteket az időről, és a legkiemelkedőbbek a legkésőbb. Úgy látszott, hogy ez nem ember műve, annak ellenére, hogy emberek vitték véghez. Néhány advent folyóirat csak az utolsó órában jutott azonos nézetre, és ez az újság (*The Advent Herald*) volt az utolsó, amely felemelte hangját a kiáltás terjesztésében. Hosszú ideig úgy határoztunk, hogy nem veszünk részt e mozgalomban, sem ellenzékként, sem támogatóként. . . . Nem egészen, mintegy két héten belül a hetedik hónap elején (október elseje körül) különösen lenyűgözött bennünket a mozgalom előrehaladása, amikor úgy láttuk, hogy ha ennek ellene vagyunk, vagy akár továbbra is hallgatunk, úgy tűnik majd, hogy a Szent Lélek munkájának vagyunk ellene. Ekkor teljes lelkünkkel beléptünk a munkába, felkiáltottunk 'Mik vagyunk mi, hogy Istent akadályozzuk? Úgy tűnt számunkra, hogy az emberek tevékenységétől az már annyira független, hogy csak az éjféli kiáltás beteljesedésének tekinthettük.'”⁹

Kövessük a történeteket részletesebben.

II. Snow bizonyítéka a jelképek miatt válik döntővé

Snow négy pontot sorolt fel: (1) A korábbi korrekciót egy számítási hiba idézte elő, az „1843”-ról „1844”-re való változtatást; (2) a 70 hét-évnek mind a kezdete, mind a vége ősszel volt; (3) a mózesi sátor jelképei arra mutattak, hogy a második eljövétel ősszel lesz, és nem tavasszal, az Engesztelés napján, vagy a hetedik hónap tizedik napján, éppúgy mint ahogyan az első hó tizennegyedik napján a húsvéti bárány megölése Krisztus halálára mutatott; és (4) mivel a húsvéti keresztre feszítés, a gabona kéve meglóbálása, és a pünkösdre kijelölt idő, mind pontosan a megjövendőlt napon történtek meg, - így folytatta Snow, és hitte, hogy - a valóságos Engesztelési nap is pontosan a megadott napon jön el. **(814)** Akkor a mi Nagy Főpapunk, Jézus Krisztus *ki fog jönni* a mennyei Szentek Szentjéből, ahol szolgálatát végezte, és megáldja várakozó népét. Ugyanígy lesz a

második eljövétel is. „Azoknak, akik várják, másodszor is megjelenik, bűn nélkül üdvösségükre” (Zsid. 9:28.) Az előadás következetes logikája mély hatást váltott ki, és gyakorlatilag az egész tábor elfogadta.¹⁰

A következő napon kérésre még világosabban és részletesebben megismételte előadását. Például: mivel Krisztust Kr.u. 31 tavaszán feszítették meg, a hét év prófétikus „*hetének*” a „*közepén*”, a maradék három és fél év 31 *tavaszától* 34 *őszéhez* vezet. Ezért a 2300 évből fennmaradó 1810 év 34 *őszétől* számítva elvezet a hetedik hónaphoz, ami egybe esik a Karaita zsidó naptári módszer szerint a mi Gergely naptárunk szerinti október 22. napjával. (Lásd: a D és E táblázatot a 790. és 792. oldalakon)

E meggyőző bizonyítékok alatt úgy eltűnt néhány fanatikus irányzat, mint a harmat a napsütésben. Feledték félelmüket, és általános érzéssé vált, hogy a keletkező mozgalom magán viselte a Lélek élettől egészséges gyümölcsseit. A tábor vezetői már attól féltek, hogy megosztás következhet be, ha olyan pontokat hoznának fel, mint a „feltételes halhatatlanság”, melyet Storrs vezetett be, mellyel olyan vezetők, mint Miller, Litch, Hale, Bliss és Himes nem tudtak egyetérteni. Másokat aggasztott a Szentírás szerinti megszentelődés hangoztatása, melyet Fitch sürgetett. Néhányan rettegtek a kezdeti advent-várástól való eltéréstől, hogy *egyetlen napra* helyezik a hangsúlyt. De az ilyen a nehézségek nem valósultak meg.

III. A mozgalom a végső szakaszába lép

A hetedik hónapi mozgalom most már határozottan lendületbe jött. Bates visszatért New Bedford-ba, és hamarosan részt vett egy adventista összejövetelen, ahol Hutchinson, a montreali **(815)** *Voice of Elijah* szerkesztője prédikált. De Hutchinson belezavarodott, és azt mondta „Nem tudom folytatni.” Macomber is képtelennek látszott megmagyarázni az Exeter-i üzenetet. Így Bates, aki éppen Exeter-ből tért vissza, hatalmasan és könnyedén mutatta be az új világosságot. Rögtön fel is kérték, hogy ismétlje meg ezt délután és más, gyorsan megrendezett összejöveteleken is.¹¹ És James White, aki szintén Exeterből tért haza, hirdetni kezdte a hetedik hónapi üzenetet a Maine állambeli Poland-ben és két tábori összejövetelen – Lichfield-ben és Orrington-ban. Ettől kezdve számára a leglényegesebb a „hetedik hónap tizedik napja” volt, vagy október 22-e, mint a valóságos Engesztelési Nap. Gyakran zsúfolt gyülekezetekben beszélt kettő és néha három különböző városban egyetlen nap alatt.¹²

Közben a főbb vezetők visszatértek nyugatról. Eleinte vonakodtak elfogadni a hetedik hónapi üzenetet, és egyszerűen nyugtalanította őket ez a távollétükben kialakult új fejlemény, valamint az is, hogy rámenős fiatalabb férfiktól származott, de most kezdték azt magukévá tenni. A vezető adventista lapok, melyeket a veterán vezetők ellenőriztek, hasonlóképpen meggyőződtek annak megalapozottságáról.

Bliss szerint pontosan a hetedik hónap Exeter-ben való hangsúlyos hirdetésével egy határozott általános ébredés volt az adventisták között – az az erős meggyőződés vált uralkodóvá, hogy az Úr eljövedele valóban az ajtó előtt volt. Így készen álltak az Exeter-i „határozott idő” üzenetének elfogadására. Úgy látszott mindezek a tényezők és befolyások találkoztak és összevegyültek Exeter-ben, és egyetlen határozott mozgalmammá váltak. Attól kezdve a kiáltás mindenfelé terjedt. Az emberek úgy érezték, hogy ha ez igaz, akkor késedelem nélkül kell közölni. Így vitték közelre és távolra olyan lelkesedéssel és ékesszólással, melyet csak ilyen örömteli és valószínű esemény hozhatott létre.¹³ És azok közül sokakat visszanyertek, akiknek lámpása majdnem kialudt.

Így viszonylag néhány rövid hét alatt a „kiáltás” **(816)** mindenhova eljutott a tábori összejövetelek, konferenciák, folyóiratok, cikkek és ígéhirdetés útján. Az előző hirdetés – úgy tartották – előkészítő, megelőző és útegyengető volt ehhez a mostani igazi kiáltáshoz. Olyan volt az, mint az emlékeztető kürtzengés a hetedik hónap első napján, ami bejelentette a közelgő Engesztelés napját a tizedik napon, és ezt a tíz napot a gyakorlatban a bűnbánat napjainak nevezték.

Bates feljegyezte, hogy az Exeter-i üzenet „úgy repült, mintha szelek szárnyán” terjedne.¹⁴ Férfiak és asszonyok siettek vasúton, vízen, postakocsin, lóháton könyvcsomagokkal, újságokkal, melyeket olyan bőségesen osztogattak, mint az őszi leveleket. White mondta: „Az volt az előttünk álló munka, hogy a széles föld minden részébe siessünk, megfűjjük a riadót, és felébresszük a szunnyadókat és alvókat.”¹⁵ Wellcome hozzáteszi, hogy a mozgalom úgy tört előre, mint a gátszakadás víztömege.¹⁶ Érett gabonaföldeket hagytak aratatlanul, a burgonyaföldeket felásatlanul. Az Úr eljövedele közel volt. Nem volt idő most ilyen földi dolgokra. De még meg kell említenünk egy másik hangsúlyos dolgot is, hogy a kép teljes legyen.

IV. Az „Éjféli Kiáltás” fokozódó hangja

A jelképes Engesztelés napjának Snow általi nyomatékos sürgetése mellett, a második pont különleges hangsúlyozása, amely erőt adott a

hetedik hónapi mozgalomnak, az a tíz szűz példázatát jellemző „éjféli kiáltás” volt. Akit az egyik nem győzött meg, rábeszélte az utóbbi, az egyik erősítette a másikat. Figyeljük meg ezen új hangsúly elhelyezését.

I. MILLER KEZDETI FELFOGÁSA AZ „ÉJFÉLI KIÁLTÁSRÓL” – A példázat saját napjaikra való alkalmazásában két progresszív szakasz volt a millerita mozgalom idején. Miller kezdeti alkalmazása a XIX. századi általános advent-ébredésre **(817)** vonatkozott. Az „okos” szűzek a hívők; a „balgák” a hitetlenek, akik nem hittek a próbaidőben; „lámpásuk” a Biblia; az „olaj” a hit; az „edények” az értelem, mely hisz; a „Vőlegény” Krisztus; a „bezárt ajtó” az Ő közbenjárásának a vége; a „menyegző” a második eljövétel, mely összegyűjti a választottakat; és az „éjféli kiáltás” – az általános advent előtti ébredés az Ó- és Újvilágban a XIX. században.¹⁷

Litch hasonlóan azt állította, hogy a XIX. század elején a Biblia-, a missziómunka és traktát-társulatok időszaka az ébredésnek ugyanezen szakasza volt.¹⁸ Ebben a brit adventértelmezők is egyetértettek.¹⁹ A vezető millerita folyóirat, a *Sign of the Time (Idők jelei)* hasonlóan kijelentette: „A világon elhangzott az éjféli kiáltás”, hivatkozva a világ különböző részéről való bizonyítékokra.²⁰ Miller határozottan elmondta hatáskörét, és kiterjedését kezdeti *Előadásaiban*:

„Az 'Éjféli kiáltás' az őrállók, vagy azok közül néhányan, akik Isten szavában felfedezik a kinyilatkoztatott időt, és azonnal megadják a figyelmeztető hangot: 'Ímhol jó a vőlegény, menjetek elébe!' Ez a legfigyelemreméltóbb módon be is teljesedett. A világ minden részén hirdette egy vagy két ember az üzenetet, és egyetértettek az időben. Wolff Ázsiában, Irwin (Irving) utóbbi időben Angliában, Mason Skóciában, Davis Dél-Kaliforniában, és elég szép számmal e területen hirdetik vagy hirdették a kiáltást.”²¹

2. A HETEDIK-HÓNAPI MOZGALOM HÍRNÖKEI HALLATJÁK AZ „IDŐ” KIÁLTÁST – Azonban most, az Exeter-i tábortól kezdődően a hetedik hónapi mozgalom hírnökei határozottan állították, hogy az előző „kiáltás” csak egy általános, előzetes *riadó* volt, és hogy az „*Igazi Éjféli kiáltás*” most hangzik a valóságban. Így jelentette ki Storrs:

„Óh, jaj! Mi mindnyájan *szunnyadunk* és *alszunk*, mind a *bölcs*, és mind a *balga*; de megmondta Megváltónk, hogy így lesz; és 'így teljesednek be az Írások', és ezek az utolsó próféciával kapcsolatos események a mi Urunk *személyes eljövételét* megelőzően; most hangzik az *Igazi Éjféli kiáltás*. **(818)** Az előző csak *riasztás* volt. *Most az igazi hangzik*; és óh, milyen ünnepélyes az óra. A 'szűzek' *alszanak* vagy *szunnyadnak*; igen, mindnyájan alszunk. *Elalusszuk az időt*: ez a lényeg. Egyesek valójában a *hetedik hónapot* hirdették, de *kétkeltek* vajon *ebben* az évben vagy valamelyik másikban lesz: de ezt a kételet most eltávolítom az én gondolkodásmódomból: 'Ímhol jó a Vőlegény', *Ebben az évben*, 'Menjetek elébe!'"²²

Ráadásul, az „éjfél” kifejezés határozott és szószerinti idő megjelölés, és a késlekedési időt 6 hónapnak tekintették, a tavaszi csalódástól az őszi reménységig. Így érvelt Storrs:

„Meddig tart a látomás? 2300 estéig és reggelig’. Egy este, vagyis ’éjjel’ azoknak a prófétikus napoknak az egyik *fele*. Itt van Jézus Krisztus ’*időrendje*’. A *várakozási idő* éppen *fél év*. Mikor kezdődött ez a (várakozási) idő? Március vagy április végén. Akkor július vége jelentené nekünk az éjfélt. Abban az időben helyezte Isten *ezt a kiáltást* néhány szolgája szívébe, és látták a Bibliából, hogy Isten megadta a várakozási időt és annak hosszát. Megtalálhatjuk Máté 25. fejezetben. ’*Éjfélkor*’ pedig kiáltás lőn: *Ímhol jó a vőlegény, menjetek elébe*’. Itt vagyunk – most hangzik az utolsó figyelmeztetés. Óh, vigyázzatok ti szüzek! *Ébredjetek, ébredjetek, ébredjetek!*”²³

3. JÚLIUSBAN ÉS AUGUSZTUSBAN KEZDTÉK HIRDETNI – Így történt – jelentette ki – hogy az erős kiáltás júliusban „éjfélkor” kezdődött példátlan eredményekkel. Folytatja:

„Meddig tart a várakozási idő? Fél évig. Honnan tudod? Mert Urunk ezt mondta, hogy ’éjfélkor’, miközben a vőlegény késlekedett. A látomás ’2300 estéről és reggelről’, vagyis napról szólt. Egy ’este’ vagy *éjszaka* a prófétikus napok egyikének a fele, ezért *hat hónap*. Tehát ez a várakozási idő teljes hossza. A mostani erős kiáltás az *időről* kb. július közepén kezdődött, és nagy gyorsasággal és hatalommal terjedt, és a Lélek jelenlétének megnyilvánulásával, melyet én még sohasem tapasztaltam, amikor a kiáltás ’1843’ volt. Ez most szó szerint van, ’*menjetek elébe*, hogy találkozzatok vele.’ Egy ilyenfajta, mindennek az otthagytását még álomban sem láttam. Ahol e kiáltás elhangzott, megragadta a szívet, a gazdák otthagyták földjüket, termésüket lábon hagyják, hogy menjenek a riadót hangoztatni – és a gépészek otthagyták műhelyeiket. Heves sírások könnyekkel, és mindennek a felajánlása Istennek, ilyet még sohasem tapasztaltam.”²⁴

4. A VEZETŐK VÉGÜL ELFOGADJÁK, ÉS TELJES SZÍVVEL TÁMOGATJÁK – Exeter-től kezdve Snow, Storrs **(819)** és a hetedik hónap tizedik napi álláspont ezen első védelmezői határozottak voltak személyes meggyőződésükben, és harciasan sürgették a „határozott idő” nyilvános hirdetését. Augusztustól kezdve a hetedik hónapi mozgalom, vagy Igazi Éjféli Kiáltás – amint megkülönböztetve nevezték - növekvő lendületet vett. Kezdetben az Exeter-i tábor résztvevői terjesztették, de nemsokára a „kiáltás” hangoztatásának terhe mindnyájukat lekötötte. Az október 22-i várakozást általában támogatták, de hozzá kell tennünk, hogy az engesztelés napját megelőzően néhány nétig tartott.

Szeptemberben és októberben Snow *Igazi Éjféli Kiáltását* újra meg újra kiadták különállóan is, és gyakorlatilag az összes adventista folyóiratban is.²⁵ A szerkesztői cikkek teljes erejükkel támogatták ezt, és Himes lemondta európai útját, hogy különkiadásokat készítsen olyan gyorsan, mint ahogy csak a gőznyomdák tudták nyomtatni.²⁶ De annak tudata, hogy a *valóságban a sorsdöntő hetedik hónapban élnek*, és a velejáró élmények arra készítették

az adventista lelkészek seregét és gyülekezeteiket, hogy végülis elfogadják és intenzíven támogassák az október 22-i dátumot.²⁷ A válság idejét megelőző utolsó tíz napban ez a tudat ünnepélyességet váltott ki, és mélyreható, kijózanító és erőt adó hatást váltott ki. Egyik adventista vezető mondta: „Most ténylegesen a végzetes hetedik hónapban élünk.”²⁸

Míg a vezetőknek teljes jóváhagyásukat kellett adni, hogy biztosak Uruk október 22-i visszajövetelében, Miller volt az utolsó, aki ezt jóváhagyta, csak október 6-án szűnt meg ellenállása. Még mindig ragaszkodott „1843”-hoz, az ő régi határnapjához, a tavaszi napéjegyenlőséghez. De kiterjesztette Hab. 2:13. és Máté 25. „késlekedési idejét” a napéjegyenlőségtől október 22-ig, melyet az őszi jelképek alapján az eljövétel valószínű napjának tartott.²⁹ (Miller **(820)** gyakorlatilag egyedül maradt azzal, hogy elmulasztotta a 2300 és az 1335 éves időszak végső napját „1843”-ról 1844-re változtatni, és a keresztre feszítés dátumát Kr.u. 33-ról 31-re, a hetvenedik hét vége helyett a „közepére” javítani.) Így a legkiemelkedőbb vezetők voltak az utolsók, akik elfogadták az „időt”. De ők is megadták magukat, és a kezdeti ellenállás és közöny átadta helyét a lelkes részvételnek.³⁰ Az Advent Mozgalmat fenyegető veszély újra lezárult.

5. A VEZETŐ FOLYÓIRATOK TELJES ELKÖTELEZETTSÉGE – Southard, a *Midnight Cry* (Éjféle Kiáltás) szerkesztője engedve a bizonyíték erejének, ezt írta október 3-án:

„Az érvek súlya, hogy az Úr a hetedik hó tizedik napján fog jönni, oly erős, hogy szívemből engedek erejének, és az Úr segítségével úgy szándékozom cselekedni, mintha nem lett volna lehetőség tévedésre: - úgy cselekszem, mintha tudnám, hogy egy hónapnál rövidebb időn belül megnyílnak az egek, és látható lesz az én Üdvözítőm.”³¹

Preble, Peavey, Minor, Chamberlain és mások, mindnyájan egyetértettek ebben a kérdésben. A hívők csoportja megélénkült, és az „Éjféle Kiáltás” a szelek szárnyán terjedt, amint Fitch, Reed, Hotchkins és mások teljes erejükkel támogatására siettek. Így nyilatkozott az Advent Hírnök október 9-i szerkesztői cikke:

„Az adventváró csoportokat mindenütt felvillanyozta a meghatározott idő meghirdetése, – azaz a jelen zsidó év hetedik hónap tizedik napja. A kiáltás szelek szárnyán terjedt, és örömmel fogadta az emberek azon sokasága, akik várakoztak az Úr közvetlen közeli eljövetelére, és azok közül is a legtöbben, akik az ő megjelenését hirdetik.”³²

6. OKTÓBER 22. A VÁRAKOZÁS NAPJA – Himes, mikor elkötelezte magát, ezt a magyarázó megállapítást tette a várakozás napjára vonatkozóan:

„Ha tehát *meghatározott időnk* van, azt csak a jelképes intézményekből nyerhettük, melyeket az év meghatározott hónapjában és napján tarthattak meg. **(821)** Ezek közül az

őszi ünnepek jöhetnek számításba, a zsidó év hetedik hónapjában. Ez az egyetlen hónap (Tirsri), amelyben beteljesedésre várhatunk; mivel ennek a hónapnak a *tizedik napja* az egyetlen nap, melyen ami Főpapunk jövetelének jelképe beteljesedhet, be vagyunk zárva e hitbe, és Isten kegyelméből várni fogunk az eseményre, és ennek megfelelően cselekszünk. Okainkat részletesebben ki fogjuk fejteni következő számunkban, a jövő héten, amire felhívjuk minden olvasónk figyelmét.”³³

A Cry utolsó száma a sorsdöntő nap előtt ezt a merész bejelentést teszi:

„A NYILVÁNOSSÁGHOZ: Jelen álláspontunk szerint – az a remény, hogy Krisztus második eljövele a zsidó hetedik hónap tizedik napján történik meg, mely megegyezik a közeli október 22-dikével.”³⁴

Miután Litch és Miller elfogadta a bizonyítékot, Hales felhívta Whitinget, hogy ő is fogadja azt el.³⁵ Irodáikból újságok százazreit osztották szét New Yorka-ban, Philadelphiában, és Utica-ban; Lancaster-ben, Pennsylvániában; Clevlendben, Akron-ban és Cincinnati-ban, Ohio-ban, stb.³⁶ országszerte. A hetedik hónapi mozgalom rohant csúcspontja felé.

7. A MILLERITÁK NEM VÁRTAK SEMMIRE SEPTEMBER 23-ÁN – Nem bonyolult matematikai vagy csillagászati számítást vont maga után, úgyhogy az egyszerű emberek is könnyen megérthették a hetedik hónapi álláspontot. Ennek ellenére intenzív, tudományos kutatást végeztek csillagászati és kronológiai szempontból, mely a millerita vezetésnek és irodalomnak mindig is feltűnő jellemzője volt. Kétségtelen azért volt ez így, mert nem tudták megcáfolni érveiket a korabeli ellenzék tudósai.

Határozottan tudomásul vették azt is **(822)** az október 3-dikai *Éjféli Kiáltás*-ban, hogy a rabbinikus zsidók már szeptember 23-án megtartották az Engesztelés napját, a hetedik hónap tizedik napján,³⁷ és hogy ez kétségtelenül egy hónappal korábban volt, mint kellett volna. Ugyanabban a folyóiratban olvassuk október 11-én:

„A napot (Engesztelés) az év bármelyik másik napjánál szigorúbban megtartották a zsidók, bár a valódi időnél egy hónappal korábban, mivel úgy gondoljuk, ez nyilvánvalóan abból a tényből fakadt, hogy az árpa nem érett be Júdeában az első hó 16-ik napján, ahogyan ők számították; de Mózes törvénye szerint megkövetelte, hogy a gabonakévé meglobálják az Úr előtt azon a napon.”³⁸

A milleriták nem várták a második adventet a rabbinikus dátum szerinti szeptember 23-án, mert másfél éve mindannyian követték a karaita helyreállítást a mózesi számítás szerinti szentévvvel kapcsolatban, - melyet a karaita zsidók visszaállítottak mind az 1843-as zsidó év határainak kijelölése, mind az 1844 hetedik hónap tizedik napjának meghatározása tekintetében. E számítás szerint az első zsidó hónap áprilisban van, minek következtében a hetedik hónap októberben – és ezért nem szeptemberben.”³⁹

V. A mozgalom rohan beteljesedése felé

Megdöbbenő volt a milleritákban megnyilvánuló odaszentelődés és az anyagi források felajánlása. Vezetőik figyelmeztették őket, hogy mint az őskeresztények helyezték szívüket, tulajdonaikat és mindenüket az „oltárra”.⁴⁰ Így is tettek. Storrs utolsó üzenetében, amit az *Éjféli Kiáltás* október 3-i számában adott, az óceán közepén álló nagy sziklasziget alakját használta. Felhívása az volt, hogy hitben merészkedjenek ki, vágják el köteleiket, és hagyják, hogy csónakjaik elmenjenek a láthatáron túlra. „Kockáztassunk *most* és kockáztassunk *mindent*” - sürgetett.

Ezekre a felhívásokra válaszként – amint a várakozás napja közeledett – az adventvárók szó szerint mindenüket odaadták az ügy megsegítésére, melyet magukévá tettek. Eladták ingatlanukat és **(823)** vagyonukat annak érdekében, hogy elvigyék „Isten utolsó üzenetét” az emberekhez. Nagy pénzüsségeket szántak erre. Embertársaikkal minden megkötött üzleti kapcsolatukat becsülettel kívánták befejezni, így minden adósságot kifizettek. És még a kevésbé szerencsések adósságait is segítették kifizetni.

A millerita újságok felhívásokat intéztek olvasóikhoz, hogy kerüljenek el minden balgaságot és fanatizmust, és vizsgálják meg saját szívüket.⁴¹ Ezt is megtették. Bevallották helytelen tetteiket, és Istennel és emberrel mindent helyrehoztak. Mélyen megtértek voltak, és kizárólag „Krisztus engesztelő vére érdemében bíztak, Isten Szentlelke hatékony és megszentelő befolyásán keresztül megbocsátást, kegyelmet és az Atya kegyelmi trónjánál való elfogadást reméltek.”⁴² A nagytöbbség körültekintő istenfélő férfiakból és nőkből állt, akik szent örömmel várták Uruk visszatérését. Mint már említettük, különböző vallási testületekből való lelkészek, józan és intelligens vezetők irányították őket, akik közül sokan magasan képzettek és gyakorlottak voltak,.

Az utolsó héten, ahogy a várakozás ideje közeledett, a millerita kereskedők bezárták üzleteiket, a szerelők elhagyták műhelyeiket, és a munkások otthagyták munkaadóikat, félretették az összes földi dolgot, és elszakadtak minden világi foglalkozástól. Az Úr jön! Közöséges foglalkozásaikat abbahagyták. A gazdák betakarítatlanul hagyták termésüket. A burgonyájuk a földben maradt, és az almáik a fákon lógtak. Millerita írnokok, vámtisztek, bírók, tanítók lemondtak állásaikról. Békebírák visszaadták kinevezésüket. Számos üzlet zárva volt „a királyok Királya visszatérésének tiszteletére” és „minden dolog végső eltörlésére.” Sokan javaikat a szegényeknek vagy a köznek adták.

Október 22. előtt, az utolsó két hétben csaknem szünet nélkül tartottak millerita összejöveteleket. Bemutatták az ügyet a próféciákról és a jelképekről, és nem volt semmi változtatás az állásponton. Összejöveteli helyeik – sátrak, előadótermek, **(824)** színházépületek és templomok - zsúfolva voltak. De hitetlenek és gúnyolódók nyüzsögtek, hogy zavarjanak, és be kellett szüntetni az esti összejöveteleket Boston-ban, New York-ban és Philadelphiában az ellenséges tüntetések miatt.

Október 13-a után (Tisri a civil naptár megfelelője) úgy tűnt fel előttük, mintha Isten fékező hatalma megszűnt volna, és a gonoszok dühe kitört, mintha csak lejárt volna a kegyelmi idő. Példátlan és megmagyarázhatatlan ellenállás volt. Gyakoriak voltak a csőcselék-akciók, több helyen megtámadták és fenyegették az összejöveteleket és az előadókat. Köveket dobáltak, a csőcselék piszegett és a millerita összejöveteleket szétzavarták. Sok metodista, kongregációnális, presbiteriánus háttérrel jött millerita sietett a keresztlőmedencékhez és a folyókhoz, hogy alámerítkezzen.

Feszültség jellemezte az utolsó napokat. Meggyorsította a tempót és az embereket nagyobb sürgősség érzése ragadta meg, a régi keresztesek buzgalmához hasonlóan, amint a mozgalom intenzív, de rendezett csúcspontja felé száguldott. A Boston-i gőznyomdák napi 24 órán át csúcsebességgel dolgoztak, hogy megjelenjenek az adventista újságok „pénz és ár nélkül” való terjesztésre, és egy tucat másik nyomdagép ugyanígy dolgozott éjjel-nappal, hogy kielégítse a szükségleteket. Egészen Maine-től Ohó-ig, Kanadától délig, az utolsó figyelmeztető üzenettel élő hírnökök mentek házról-házra a városokban és falvakban, és farmról-farmra az országban.

Kis helyi lapok, mint például a *The Last Cry! (Utolsó Kiáltás)* (október 14-én keltezve), melyet A. R. Brown adott ki a New Hampshire-i Exeter-ben, példázza ezt az intenzív komolyságot. Brown nem számított arra, hogy kiadjon még egy másikat, az volt a célja, hogy ezzel kizárólag saját városát és annak környékét elérje. Anélkül adta ki, hogy tanácsot kért volna barátától vagy ellenségtől. Ez sem kerül semmibe - csak olvasd el, és készülj fel! Kétharmad részét Storrsnak a „Menjetek elébe” a hetedik hónap tizedikén című kiadásából ollózta. Buzgó vágya az volt, hogy Isten felébresszen másokat is, mint ahogy őt is felébresztette.

(825)

Uruk eljövetelére várakozók október 22-én

Kis és nagy csoportok ezreinek egyik ismétlődő jelenete a várakozás hosszú óráiban a „hetedik hónap tizedik napján”, imádkozva, énekelve és intvén egymást az „áldott reménységben”.

Ahogy egy ember halálos ágyán szembenéz a véggel, minden lehető megtesz Istenével való találkozása előkészítésére, így az advent-hívők is komolyan készültek Krisztus visszajövetelére a „hetedik hónap tizedik napján”. Az utolsó ismert tévedést is helyrehozták, az utolsó beismerést is megtették. Mellesleg ennek elkerülhetetlen hatása volt a lakosságra nézve. Egyes megkeményedett bűnözők feladták magukat a tárgyaláson. Mások kárpótlást adtak, ahol becsstelenséget követtek el, és az Egyesült Államok Kincstára pénzt kapott azoktól a személyektől, akik becsapták a Kormányt. Az élelmiszerbolti és más aktuális számlákat megfizették, a saját váltókat kifizették vagy törölték.

Azután, ahogy október 22-e elközelgett, a millerita sajtók megszűntek dolgozni és a sajtók leálltak. A nagy sátrakat utoljára göngyölték össze, mielőtt az egek összegördülnének, mint a papírtekercecsek. Elmondták az utolsó Isten hozzádotkat, és az előadók otthonaikba tértek. A hívők éjjel és nappal összejöttek, hogy együtt várják az arkangyal hangját és Isten harsonáját.

Végre felvirradt október 22-e ragyogó és felhőtlen napja. Az adventvárók összejöveteli helyeikre gyűltek, vagy otthonaikban tartottak egyszerű istentiszteleteket. Korán jöttek össze, és folytatták az éber imádkozást, elmélyedtek és énekeltek a nap nagy részében. **(826)** Ünnepeyes órák voltak ezek, a nagy reménység órái – úgy hitték az utolsó órák. Az örökkévalóság szélén álltak, és várták, hogy hamarosan megláthatják Őt, akit

látatlanul szerettek. Kibékültek minden emberrel, minden bűnt megvallottak. Munkájukat elvégezték, és sóvárogva várták, hogy Isten beteljesíti ígéreteit. Hitték, hogy néhány órán belül az ég, mint papírtekercs összegördül, az elemek égve megolvadnak, és megjelenik a Megváltó

Az egyik otthonból, amint a nap a vége felé közeledett és a Megváltó még nem jött, a lemenő nap látható volt a nyugati hegyek felett. Utolsó sugarai a horizont szélén megvilágítottak egy felhőt, és az úgy ragyogott, mint az égő ezüst vagy arany. Ez egy dicső jelenet volt, és az apa várakozón állt fel székéből, azt gondolva, talán a Megváltó jön. De ez csak egy napsütötte felhő volt, és a család folytatta a várakozást. Így a nap lassan elmúlt, fáradtan a végéhez ért, bár a hívők kitartottak, éjszakába nyúlóan virrasztottak. De azokból a magasztos magasságokból hamarosan a végső kétségbeesésbe zuhantak. Uruk nem jött, és az édes várakozás napja a keserű csalódás napja lett.

JEGYZETEK

1. *Advent Herald*, 1844. augusztus 21. 20. o; *Midnight Cry*, 1844. augusztus 28. 63. o.
2. Mint a „hetedik hónap tizedik napjának” polgári naptár szerinti napéjegyenlősége, és az ősi zsidó Engesztelési nap keresztény előképe.
3. John N. Loughborough, „The Second Advent Movement-No. 4”, a *Review and Herald*ban, 1921. augusztus 18. 5. o.
4. James White, *Life Incidents*, 159, 160. o; vö. John O. Corliss, a *Review and Herald*ban, 1823. augusztus 16-án, 7. o; lásd még A. W. Spalding, *Captains of the Host*, 87. o.
5. James White, *Life Incidents*, 160. o.
6. F. D. Nochol, *The Midnight Cry*, 214-216. o.
7. Bates, *Second Advent Way Marks and High Heaps*, 30, 31. o.
8. *Advent Herald*, 1844. augusztus 21. 20. o.
9. *I. m.* 1844. október, 93. o.
10. John N. Loughborough, kiadatlan kézirat „Some Individual Experiences”, 25, 26. o.
11. Joseph Bates, *Önéletrajz*, 298, 299.
12. James White, *Life Incidents*, 153-168. o.
13. *Advent Herald*, 1844. október 30. 93. o; *Advent Shield*, 1845, január, 270, 271. o.
14. Bates, *Second Advent Way Marks and High Heaps*, 31. o.
15. James White, *Life Incidents*, 168. o.
16. I. C. Wellcome, *idézet a műből*, 359. o.
17. William Miller, *Evidence From Scripture* (1836) 197, 206, 207. o; *Midnight Cry* 1842, december 16. 3. o.
18. Lith, *Peophetic Expositions*, I. kötet, 165, 166. o.
19. W. C. Burges, *Az éjféli kiáltás és a tíz szűz példázata*, 9. o.
20. Szerkesztőségi cikk, „The World Has Had the Midnight Cry”, *Signs of the Times*, 1843. szeptember 20. 36. o.
21. *William Miller, Evidence From Scripture*, 231, 232. o.
22. George Storrs „Go Ye Out Meet Him”, in *The Advent Herald*, 1844. október 9. 73. o.

23. *I. m.* 74. o. (dőlt betűvel)
24. *I. m.*
25. Például: különállóan, 1844. október 4; a *Midnight Cry*-ban 1844. október 10; az *Advent Herald*-ban, 1844. október 2, 9, 16.
26. *Advent Herald*, 1844. október 2. 168. o.
27. *I. m.* 1844. október 30. 93. o; *Midnight Cry*, 1844. október 19. 133. o; 1844. október 31. 140, 141. o.
28. *Midnight Cry*, 1844. október 19. 133. o.
29. *I. m.* 1844. október 12. 121. o
30. Bliss, „The Seventh Month Movement” az *Advent Shield*-ben, 1845. január, 270. o.
31. *Midnight Cry*, 1844. október 3. 1844. 100. o.
32. *Advent Shield*, 1844. október 9. 77. o.
33. *Midnight Cry*, 1844. október 10. 108. o.
34. *I. m.* 1844. október 19. 136. o; Tulajdonképpen, ahogy felismerték az az előző naplementével kezdődött október 21-én. A vezető újságok az egész országban Maine-től Ohio-ig nyugaton, és New Orleansban délen nyomon követték, hogy gyakorlatilag minden hangsúly október 22-ére irányul, mint a millerita reménység napjára – és a csalódásra. Csak egy véletlen újsághír, ami október 22 vagy 23-ra utal, ami a millerita vezetők korábbi tétovázásán vagy bizonytalanságán alapul.
35. *Advent Herald*, 1844. október 16. 81, 88. o. második kiadás; *Midnight Cry*, 1844. október 12. 121, 125. o.
36. *Midnight Cry*, 1844. október 19. 135. o. Az irodalom szétoztása valóban fantasztikus, a következőket jegyezték fel: „Százerek által fogjuk közzétenni. *Feltétlenül ingyenesen.*” (*Advent Herald*, 1844. október 2-i kiadás, 68. o.) Nyomtatassák a *Bible Examiner*-t és a *True Midnight Cry*-t, „amilyen gyorsan csak a gőznyomdák szállítani tudják.” (*Midnight Cry*, 1844. október 3. 104. o.) Négy gőzgép „folyamatosan mozgásban tartja” a speciális nyomtatókat – *Bible Examiner* (Storrs), *True Midnight Cry* (Snow) és *Coming of Christ*, ingyen terjesztésre (*Midnight Cry*, 1844. október 11. 117. o.). „A sajtók éjjel és nappal való használatával sem voltunk képesek eleget tenni a kéréseknek.” (*Advent Herald*, 1844. október 16. 84. o.) Ötvenezer *Vois of Truth* külön kiadás. Az *Advent Herald* október 16-i utolsó százezer példánya.
37. *Midnight Cry*, 1844. október 3. 1101. o.
38. *I. m.* 1844. október 11. 118. o.
39. Bliss, „The Seventh Month Movement” *Advent Shield*, 1845. január, 279. o.
40. Például, a *Voice of Truth* szerkesztői cikke a *Midnight Cry*-ban újra nyomtatva 1844. október 12-én, 124. o; 1844. október 3. 104. o; október 19. 133. o.
41. *Midnight Cry*, 1844. október 11. 116. o.
42. *I. m.*